

(1935 -)

NURİ GÜLEŞER

Van Risale-i Nur hizmetlerinin kıdemli neferlerinden Muhammed Nuri Güleşer 1935 Van doğumludur. Nuri Güleşer bize Van Nur hizmetlerinin inkişaf yıllarını, ilk nur dersanelerini ve derslerini anlattı. O tarihlerde yoksulluk ve korku içinde yapılan fedakârca hizmetlerden bahsetti. Hem ağladı, hem anlattı...

Çok sevdiği Üstad'ı Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerini 1955 senesinde Isparta'da ziyaret eden Nuri Güleşer'in elinde, 1922 yılında tab edilen Lemaat Risalesinin orijinal bir nüshası var. Haklı olarak gözü gibi saklıyor onu...

Nuri Güleşer'in babası Mehmet Reşid Efendi, "Eski Said" döneminde Bediüzzaman Hazretlerinin ders ve sohbetlerinden tefeyyüz etmiş bir şahsiyet... 1915 Van Ermeni zulmüne de şahit olmuş olan rahmetli Reşit Efendi, bu faciayı oğlu Nuri Güleşer'e anlatmış... Nuri Güleşer de bize anlattı. 2005 yılında SABAH Gazetesinde de yayınlanan Nuri Güleşer'in "Van Ermeni Mezalimi" açıklamasını, tarihe not düşmek için hatıralarının sonuna ilave ettik. Ayrıca bu feci hadiseyi teyid eden Risale-i Nur'dan bazı bölümler iktibas ederek anlatılanları destekledik...

Nuri ağabeyle röportajımızı, Van Risale-i Nur hizmetlerinin motoru Yaşar Altaylı'nın Van'daki evinin cennet gibi bahçesinde yaptık. Bizi Nuri Güleşer'le tanıştırdığı ve evinde misafir ettiği için Yaşar ağabeye teşekkür ediyorum.

Hatıraları Nuri Güleşer'e tashih ettirilmiştir...

Muhammed Nuri Güleşer Anlatıyor:

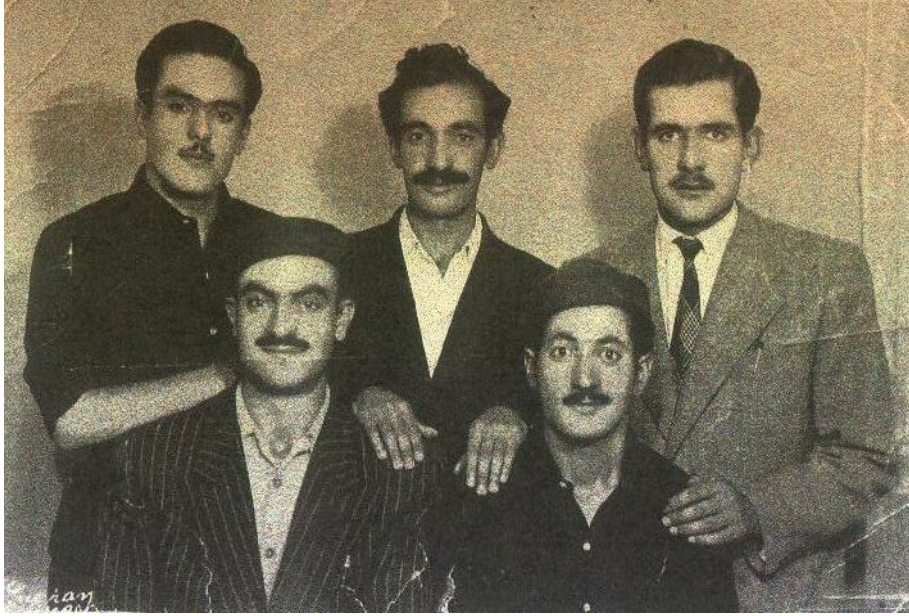
İsmim Muhammed Nuri Güleşer. 1935 Van doğumluyum. Dedemler ve babamlar Van'ın Yukarı Nurşin Mahallesinde ikamet ederlermiş. Ortaokul mezunuyum. Askerlik öncesinde üç buçuk yıl Van Ulu Camiinde müezzin olarak görev yaptım. Askerlik dönüşümde Maliye'de iki yıl memuriyet yaptıktan sonra, Van'da kurulan Zirai Mücadele Teşkilatına geçtim ve oradan 1977 yılında emekli oldum.

Biz neseben Halid Bin Velid soyundan olduğumuzu biliyoruz. Şeceremiz vardı, fakat babam Hakkâri'ye giderken Zap suyunda bir kaza neticesinde bunu zayi ediyor. Dedem Van'da Halife Abdullah Efendi diye maruftur. Babam Reşid Efendi ise, bazı ticarî faaliyetler yaptıktan sonra Yukarı Nurşin Camiinde -ki Üstadımızın eski Said döneminde bulunduğu camidir- on yıl imamlık yaptı. Daha sonra Van Merkez Vaizliği görevini de ifa etti...

VAN'DA HİZMETLER NASIL BAŞLADI...

Biz çocukluğumuzdan itibaren hep Üstadın menkıbeleri ile büyüdük. Bediüzzaman, babamız ve yaşlı insanlar tarafından daima Molla Said-i Meşhur diye anılır ve anlatılırdı. Üstadımızın sık sık Nurşin Camiinde bulunması, Ereğ Dağında bulunuşu, sürgüne götürülüşü burada bize hep hikâyeye edilirdi. Biz bunları tatlı bir hikâyeye veya bir efsane gibi dinlerdik. Bu şekilde çocukluğumuzdan itibaren Üstadımıza karşı bir sevgi ve muhabbet oluşmuştu kendi küçük âlemimizde.

14-15 yaşlarına geldiğimizde Sebilürreşad, Serdengeçti, Büyük Doğu gibi müspet dergileri takip etmeye başladık. Bu dergilerde zaman zaman Üstad'tan bahisler olurdu. 1954 yıllarında Risale-i Nur yeni harflerle daktilo ile yazılmış halde küçük kâğıtlar, mektuplar, kitaplar şeklinde Van'a gelirdi. Kitaplar eskimez yazıyla da gelirdi. Bunlar daha çok PTT'de memur olarak çalışan Cahid Ünsal ağabeye gelir ve Molla Hamid ağabey bizlere intikal ettirirdi. Biz onları bazen evlerde, bazen cami hücrelerinde, bazen de kahvelerde üç beş arkadaş toplanıp okurduk. Herkes cebindeki notları çıkarır okur oralarda mütalaa ederdik.

1955 senesinde Van Nur talebelerinden bir grup.
Ayaktakiler soldan: Nuri Güleşer, Muhiddin Toprak, Şakir Coşkun
Oturanlar: Celal Alıcı, İrfan Telli.

Merkez Polis Karakolunun tam karşısında Ulu Camiye yakın bir köşede rahmetli Celal Alıcı'nın sihi tesisatçılık yaptığı bir dükkân vardı. Sonra, o işi bırakıp, orayı, bu hizmeti yapmak maksadıyla kahveye dönüştürdü. Orada çok hizmetler olmuştur. Halk arasında "Nurcuların Kahvesi" olarak anılırdı orası. Eserleri burada okurken, bizi görenler sandalyesini yanımıza çekip dinlemeye başlardı. Bu şekilde Risale-i Nur, buradan umuma duyulmaya başlamıştı. Molla Hamid, Hacı Ziya Mescioğlu, Hacı Reşid Övet, Hamid Kuralkan, Selahaddin Akyıl, İrfan Telli, Ruşen Altaylı (Yaşar Altaylı'nın amcazadesidir), Şakir Coşkun, Muhiddin Toprak, İbrahim Ensari, Mesud Ensari, Nihat Duman, Fahreddin Sayı o anda orada iştirak edenlerden bazılarıdır. O zamanlar Van'a bir veya iki küçük kopya Risale gelirdi. Molla Hamid ağabey bunlardan birini bize verdi mi hemen Kemal Kurdoğlu'nun petrol istasyonuna gider, onun daktilosu isterdik. Ben az çok daktilo yazabiliyordum. Celal alıcı veya başka bir arkadaş okur, ben de yazarak çoğaltırdım. O zaman Van'da, ağabey durumunda olan; Molla Hamid, Çaycı Emin, Hamid Kuralkan, Cahid Ünsal, Hacı Ziya Mescioğlu, Ahmed Gedik, Ali Rıza Gülaç, Maruf Turan, Kadayıfçı Refik gibi ağabeyler vardı. Hamid Kuralkan'ın Hükümet konağının orada bir elektronik dükkânı vardı; O, orada çok büyük hizmetlere vesile olmuştur.

Bilahare kahve derslerinden sonra, ev derslerine başladık biz. Her gün sırayla birimizin evinde toplanıyorduk. Sonra bu böyle olmuyor, bir yer tutalım diye düşündük. Bizim evimiz, şimdiki Hükümet Konağı ile Devlet Hastanesi arasındaydı, orada kullanmadığımız bir odası, bir salonu, banyosu ve tuvaleti olan küçücük bir yerimiz vardı. Oraya tahtadan bir masa ile birkaç sandalye koyduk. Mevcut eserlerden bir kısmını buraya bıraktık ve dersane şekline geliverdi... Sene 1955'ler olabilir. Bu ilk dersanenin en müdavim nurusu Hacı Reşid Övet ağabeydi. Halen Bursa'da hayattadır; o zamanlar Van'da terziydi. Her öğlen dükkânını bırakır mutlaka buraya gelir kendine veya birilerine ders okur ve tekrar dükkânına giderdi. Bu, bizim askere gidişimize kadar böyle devam

etti. Sonrasında Türkoğlu Sokağında kiralamak suretiyle daha geniş bir yer tuttuk ve dersane hizmetlerimiz daha düzenli bir şekilde devam etmeye başladı.

BİZE ASKER OLACAKSIN

Biz bu şekilde hizmetlere devam ederken, 1955 yılında bir gün bir rüya gördüm ben. Dikdörtgen bir odaya giriyorum, insanlar çepeçevre diz çöküp oturmuş, tam ortada da Üstadımız oturuyor. Oda kapısından girer girmez, bana sağ ellerinin şahadet parmağı ile işaret buyurarak; "bize asker olacaksın" dediler. Rüyadan irkilerek uyandım. Değişik bir halet-i ruhiye içine girmiş ve bu şekilde sabahlamıştım. Sabahleyin Celal Alıcı ağabeyle buluştum, -benden 5-6 yaş büyüktür- durumuma baktı; "ne var sende?" dedi. Ağlayarak Üstad'ı rüyamda gördüğümü anlattım; "Üstadın ziyaretine gidebilir miyiz?" dedim. O zaman müezzin olarak 75 lira maaş alıyordum. Celal ağabey ise su tesisatçılığından iyi para kazanıyor, fakat çok cömert olduğundan kazandığı paraları hizmet için harcıyor, insanları ısındırmak için ikramlarda bulunuyordu. "Gideriz ama biraz zahmetli ve külfetti olur" dedi. O zaman daha böyle vasıtalar da yok... Sonra dedi ki: "Ben İstanbul'a malzeme almaya gideceğim, bu ikisini birleştirelim beraber gidelim, ben de çok arzu ediyorum Üstadı ziyaret etmeye, ben oradan İstanbul'a geçerim" dedi. Ben o zamana kadar daha Van'dan hiç çıkmamışım.

Neyse hazırlığımızı yaptık; Tatvan'a, oradan Bitlis'e, Bitlis'ten Kurtalan'a gittik, Kurtalan'da trene bindik. Yolçatı denilen bir yer vardı, Sivas istikametinden gelen trenlerle bu istikametten gelen trenlerin aktarmalarını yaptığı yer. Baktık orada, tevafuken rahmetli Molla Hamid, Hacı Reşid Övet ve Antalya'da vefat eden Çaldıranlı Taceddin Efendi... Üçü bizim bulunduğumuz kompartımana geldiler. Onlar İstanbul'a gideceklermiş, Molla Hamid ağabey, Üstad'a İstanbul dönüşünde gidecekmiş. Eskişehir'e kadar beraber gittik. Onlar İstanbul'a biz Afyon üzerinden Isparta'ya gittik.

Isparta'da Bavulları otele bıraktıktan sonra Rüştü Çakın ağabeyin dükkânına gittik. Muhabereleşme Onunla oluyordu. Hoş beşten sonra sebep-i ziyaretimizi söyledik. "Üstad rahatsız, kimseyi kabul etmiyor" dediler. Biz: "Nasıl olur, kaç gündür yoldayız, uzak yerden geldik, ziyaret etmemiz lazım" dedik. "Gelenlerin çoğunu Üstad kabul edemiyor, hasta, ama ısrar ediyorsanız size bir çocuk verelim evi göstereyim" dedi. Neyse gittik Üstadın kaldığı eve; o zaman şimdi müze olan bu evin önünde topraktan bir duvar vardı, daracık bir sokaktı orası. O sokağa girdiğimizde tam karşı taraftan iki gencin geldiğini gördük, ama onların da hallerinden bize benzediğini anladık. Onlarla tam Üstadın kapısının önünde buluştuk, tanıştık. "Biz Ankara Üniversitesinden Üstadı ziyaret için geldik, fakat Üstadımız rahatsız oldukları için almadılar" dediler. Bu sefer kuvve-i mâneviyemiz daha da bozuldu. "Bir de biz deneyelim" dedik ve -hala gözümün önündedir- bahçe kapısının orada yuvarlak bir buton vardı, ona bastık. Biraz sonra birisi geldi, arkadaki sürgüyü çekti, omzunu kapıya destekleyerek; "buyurun" dedi. "Üstad Hazretlerine ziyarete geldik, müsaade buyururlarsa ziyaret etmek istiyoruz" dedik. "Mümkün değil, Üstad rahatsız kimseyi kabul etmiyor, kusura bakmayın" dedi. "Biz Van'dan geliyoruz" dedik. "İzni yok alamayız" dedi. Herhalde nasip olacak ki Cenab-ı Hak konuşurdu... Dedik ki: "O zaman siz bizim teklifimizi Üstad'a götürün, Van'dan iki ziyaretçi var, iki tane de Ankara'dan var" deyince dedik. "Peki" dedi ve gitti. Bu kardeşin kim olduğunu bilemedim... Ceylan veya Bayram ağabey olabilir. Aradan az bir zaman geçti o kardeş geldi "Vanlılar gelsin" dedi.

ÜSTAD'IN GÖZLERİ 500 VATLIK PROJEKTÖR GİBİ İŞİN SAÇIYORDU

İçeri girdik, Üstadımız karyolada oturmuş vaziyetteydi... Mübarek ellerini öptük, oturmamızı emrettiler, diz çökerek oturduk. O zaman Üstadımızın sesi az çıkıyordu. "Hoş geldiniz" dedikten sonra Van'a olan hasretini ifade ettiler. "Keşke bu zahmete katlanıp da gelmeseydiniz" dedi. Ama memnuniyetini de söylediler. Bize, Van'daki tanıdıkları; Molla Hamid ağabey ve Molla Maruf, Molla Yasin, Molla Resul efendileri sordular. Kendilerinin sıhhatte olduklarını söyledik. Dedi ki: "Arkadaşlarınıza, kardeşlerinize söyleyin buralara kadar zahmet edip gelmesinler... Gelenleri takip ediyorlar, taciz ediyorlar; Risale-i Nurları okumaları gelmelerinden on misli daha hayırlıdır, istifadelidir. Risale-i Nur'u okumaya, neşretmeye çalışsalar daha memnun olurum" dedi.

Şunu ifade edeyim, şu anda hala hissediyorum, orada birçok melekelerimizi kaybetmiş gibi, bir cazibe altındaydık. Şuna hayıflanıyorum, o halet-i ruhiye içinde gördüğüm rüyayı Üstad'a arz etmek istiyordum, unuttum. Ben o zaman daha askere bile gitmemiş ondokuz yaşlarındaydım. Hocalarımızdan, "Evliyaullah'ın gözlerine bakamazsınız" diye duyardık. Gençlik saikasıyla Üstadın gözlerine bir bakayım dedim. Şöyle başımı kaldırıp bakınca, hani 500 vatlık projektörler olur ya, onun gibi bir ışın saçtığını gördüm gözlerimden. Gözlerim kamaşır gibi oldu. O anda, ben her halde edep dışı bir şey yaptım diye hemen başımı öne eğdim. Sonra Üstad "nerde kalacaksınız?" diye sordu. Bizim maksadımız o gün Isparta'da kalıp sonra gitmekti. Emrettiler ki: "Burada kalmayın, kalırsanız sizi taciz ederler, buradan ayrılın yakın bir yerde kalın" dediler. Kalktık müsaade istedik. Önce Celal Alıcı ağabey, sonra ben mübarek ellerinden öptük. İki mübarek ellerini şakaklarımıza koymak suretiyle anlımızdan öptü. "Ben sizi Risale-i Nur talebeliğine kabul ediyorum, bundan sonraki dualarıma sizi de dâhil ediyorum" dedi. Bu şekilde dışarıya çıktık. Herhalde 20 dakika kadar Üstadın yanında kalmış olduk.

Çıktıktan sonra Celal ağabey -daha yaşlı ve olgundu tabi- başladı ağlamaya. Ben de onu görünce ağlamaya başladım. Fakat bir taraftan da onu teskin etmeye çalışıyordum. Otele geldik. O gün Isparta'dan ayrılıp Dinar'a geçtik. Bir gece Dinar'da kaldıktan sonra İstanbul'a beraber gittik. Molla Hamid ağabeylerle otelde buluştuk.

1956 yılında askerliğim İzmir'e çıktı. Bu bir fırsattır deyip ikinci bir ziyaret daha yapayım dedim ve Isparta'ya geldim. Sordum, "Üstad Barla'da" dediler. Fakat o günkü şartlarda Barla'ya gidecek kadar zaman yoktu, bir daha kısmet olmadı Üstadı görmek. Ama o arada Hüsrev ağabeyi ziyaret ettim.

Van'da, Nuri Güleşer'in hatıralarını aldığımız Yaşar Altaylı'nın evinin bahçesi.
(Bu bahçeye daha sonra ikiz kuleli medrese yapılmıştır)

Ayaktakiler soldan: Nuri Güleşer, Ömer Özcan, Yaşar Altaylı, Hasan Ekinci (M. Hamid'in oğlu),
Oturaneler: Ahmed Cevad Yaşar, Nureddin Yaşar, Celal Huyut

İLK YILLARDA ÇOK ŞİDDETİ YOKSULLUK VE MEŞAKKAT VARDI

Van'daki bu hizmetler sırasında tabi çok takipler, baskınlar, aramalar oluyordu. Biz kitapları soba bacalarına, sandıklara koyarak, bazen de yerlere gömerek saklıyorduk.

Haddim olmayarak birkaç tespit ve tavsiyede bulunmak istiyorum:

Risale-i Nur hizmetlerinin başlangıcında çok imkânsızlıklar vardı. Küçük eserler elle yazılarak, teksirle, daktilo ile çoğaltılarak elden ele ancak ulaştırılabiliyordu. Sığınacak bir mekân bir yer yoktu. Bir de o zaman insanlara Risale-i Nur farklı tanıtılıyordu; hatta zaman zaman bize: "Yahu siz İslamiyet'ten başka bir şey mi iddia ediyorsunuz?" diyenler oluyordu. Çok imkânsızlıklar vardı o yıllarda. Buna rağmen elhamdülillah bu hizmeti anlayıp gönül verenler; birçok müşkülata, birçok yokluğa, zahmete göğüs gerek eserleri elden ele, dilden dile gezdirmek, okumak, yazmak suretiyle hizmet ettiler. Ağabeylerimiz köy köy, kasaba kasaba, çoğu zaman yaya olarak, at sırtında bu eserleri yaymaya çalıştılar. Hatta o zaman o kadar yoksulluk vardı ki, mesela ilk basılan Sözler kitabını 25 lira verip de çok kimse alamamıştı. O kadar çok maddi sıkıntılar vardı insanlarda. Şimdi ise değil Türkiye'de dünyanın her yerinde, Üstad'a gönül veren milyonlarca insan bu hizmeti sahiplenmiş ve daha geniş imkânlar ile daha güzel hizmetler veriyorlar.

Zamanımızın gençliğinin bu zamanın fitne ve fesadından muhafazası için mutlaka bu eserleri okuması, hizmet etmesi gerekir. Geçmişteki ağabeylerimizden Allah binlerce kere razı olsun... Çok büyük fedakârlıklar yapmışlar; meşakatlere, hapslere, eziyetlere, her türlü akla gelmez sıkıntılara rağmen bu hizmetleri yapmışlar, bugüne getirmişler. Şimdi ise dost düşman herkes bu hizmetin hakkaniyetini kabullenmiş, çoğu dost olmuşlar. Cenab-ı Hak İslam içi ve İslam dışı bütün insanlara bu hakikatlerden haberdar eylesin inşallah; bunu niyaz ediyor ve âmin diyorum... Allah'a emanet olunuz...

BABAM VAN'DA GÖRDÜĞÜ ERMENİ ZULMÜNÜ ANLATMIŞTI BİZE

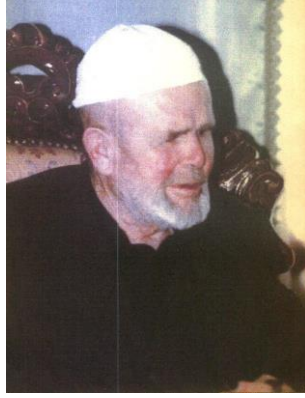
Babam Mehmet Reşit Güleşer, 1900 Van doğumludur ve 1995'de yine Van'da vefat etmiştir. Az evvel arz ettiğim gibi Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin bir müddet kaldığı Yukarı Nurşin Camiinin on sene imamlığını yapmış ve daha sonra Van Merkez Vaizi olarak görev yapmıştır. Babam, bu camide "Eski Said" döneminde Bediüzzaman Hazretlerinin ders ve sohbetlerinden tefeyyüz ettiğini bize anlatırdı. Zaten evimiz bu camiye yüz metre kadar yakındı... Vaizlik döneminde Üstadımızın eserleri Risale-i Nur'dan iktibaslar yapmak suretiyle gerek vaazlarında, gerekse hutbelerinde Üstadımızdan ismen bahsederek dersler yapardı. Korkusuz ve pervasız bir insandı. Yukarı Nurşin Camiinde yatsıdan sonra Molla Hamid, Hamid Kuralkan, Cahid Ünsal ve az evvel saydığım diğer ağabeylerle toplanıp dersler yaparlardı. Rahmi Erdem 1960'dan sonra Van'a gelmiş ve bir müddet bu camide kalmıştır. Onun da çok büyük hizmetleri olmuştur.

Şimdi anlatacağım mesele; 1915 Van Ermeni mezalimine 15 yaşında iken şahit olan babamın bize defalarca anlatmış olduğu tarihî gerçeklerdir. Özetle şöyle anlatırdı babam:

"1915 yılında 15 yaşında iken Van'da yapılan Ermeni zulmünü gördüm. 1. Dünya Savaşı'ndan önce Van nüfusunun yüzde 23'ü Ermeniydi. O tarihe kadar, Ermenilerle Müslüman halk birlikte huzur içinde yaşıyordu. Ancak 1. Dünya Savaşı başladığında ecnebi güçler Ermeni gençleri silahlandırdı ve huzur ortamı bozuldu. Silahlanan ve dışarıdan desteklenen Ermeniler Müslümanlara saldırmaya başladılar...

"Ermeni çetelerinin bu saldırılarına Müslüman halkın karşılık vermeye başlaması üzerine olaylar büyüdü ve iş Müslüman katliamına dönüştü. Bu katliamda en çok kadın ve çocuklar zarar gördü...

"O sırada Van'da yaşanan çok acı bir hâdise de şuydu: Özalp ve Saray'da yaşanan vahşeti sonlandırmak isteyen 16-18 yaşlarındaki 100 Müslüman genç cephane taşımak gayesiyle, Özalp'e gitmek için ocak ayında yola çıkarlar... Bu 100 gençten 40'ı maalesef Erçek Gölü yakınlarında donarak öldüler... 40'ı ise Özalp yakınlarında hayatını kaybetti, şehit oldular... Bu 100 gençten sadece 20 kişi zarar görmeden Van'a dönebildi..."

Nurşin Camiinde Bediüzzaman Hazretlerinin tedrisinde bulunmuş emekli Van Merkez Vaizi Nuri Güleşer'in babası Reşid Efendi. (1900-1995)

Benim babamdan duyduklarım böyle. Bu açıklamayı SABAH Gazetesi de 2005 yılının Nisan ayında, **"Ermeni mezalimi hafızalarda"** başlığı ile bir belge olarak aynen yayınlamıştı... TRT de babamla uzun bir röportaj yapmıştı. Bu açıklama aynı zamanda "Şark Yıldızı" isimli kitapta da yayınlanmıştı. Üstadımız Bediüzzaman Hazretleri de Van'daki Ermeni zulmünü Lem'alar kitabında anlatmaktadır...

VAN'DA BEDİÜZZAMAN'I AĞLATAN ERMENİ ZULMÜ

Nuri Güleşer ağabeyimizin Babası Şeyh Mehmet Reşid efendiden naklederek bize aktardığı Ermeni zulmünü, Risale-i Nur'a da havale etmesi üzerine, ilgili kısmı buraya almak icap etti. Kosturma Rus esaretinden 1918 yılında İstanbul'a avdet eden Bediüzzaman, büyük bir inkılab-ı ruhi geçirir ve 1923 senesinde, vatanım dediği Van'a döner. "Vâ-esefâ" "binler gözlerim olsa ağlayacaktım" dediği bir manzara ile karşılaşır. İşte Üstadımızın kendi dilinden Ermeni katliamından sonraki Van:

"İstanbul'da iki üç sene Dar-ül Hikmet'te hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra Kur'an-ı Hakîm'in irşadiyle ve Gavs-ı A'zam'ın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şaşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştihak-ı vatan hissi beni vatanıma sevketti. Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim. Herşeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresem ziyaretine gittim. Baktım ki; sair Van haneleri gibi onu da Rus istilâsında Ermeniler yakmışlardı. Van'ın meşhur kal'ası ki, dağ gibi yekpare taştan ibarettir. Benim medresem onun tam altında ve ona tam bitişiktir. Benim terkettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakikaten dost, kardeş, enis talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımla bir kısmı hakikî şehid diğer bir kısmı da o musibet yüzünden manevî şehid olarak vefat etmişlerdi. Ben ağlamaktan kendimi tutamadım ve kal'anın tâ medresenin üstündeki iki minare yüksekliğinde medreseye nâzır tepesine çıktım, oturdum. Yedi sekiz sene evvelki zamana hayalen gittim. Benim hayalim kuvvetli olduğu için, beni o zamanda hayli gezdirdi. Etrafta kimse yoktu ki, beni o hayalden çevirsin ve o zamandan çeksinsin. Çünkü yalnız idim. Yedi sekiz sene zarfında, gözümü açtıkça bir asır zaman geçmiş kadar bir tahavvülât görüyordum. Baktım ki benim medresem etrafındaki şehir içi Kal'a dibi mevki, bütün baştan aşağıya kadar yandırılmış, tahrib edilmiş. Evvelki gördüğümden şimdiki gördüğüm, güya iki yüz sene sonra dünyaya gelip, öyle hazîn nazarla baktım. O hanelerdeki adamların çoğu ile dost ve ahbab idim. Kısm-ı a'zamı Allah rahmet etsin muhaceret ile vefat etmişler, gurbette perişan olmuşlardı. Hem Ermeni mahallesinden başka Van'ın bütün müslümanlarının haneleri tahrib edilmiş gördüm. Benim kalbim en derinden sızladı. O kadar rikkatime dokundu ki, binler gözüm olsaydı beraber ağlayacaktı. Ben, gurbetten vatanıma döndüm; gurbetten kurtuldum zannediyordum. "Vâ-esefâ", gurbetin en dehşetlisini vatanımda gördüm. Onikinci Rica'da bahsi geçen Abdurrahman gibi, ruhumla pek alâkadar yüzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbabların yerlerini harabazar gördüm." (Lem'alar 247)